

BUHAR

Jimar (12) rêbendan 2015

سعر النسخة ٥٠ ل س

Ereb Şemo

NIVÎSKARÊ YEKEMÎN ROMANA KURDÎ

Ereb Şemo Şamîlov 1897-1978

Ereb Şemo li gundê Sûsizê ku niha qeza ye û li ser bajarê Qersê hatiye dunyayê. Zarotî û ye, xwe di nava tunebûnê de xortaniya kiriye. Erebo Şemo xwendin û derbas xwe bi hevra kiriye. Dema xebata

xwendina wî ya salê diqediya, ew li cem dewlemendan şivantiyê û rêncberiyê dikiir. Di wê çaxê de ew hînî gelek zimanan bû: Rûsî, Ermenî, Tirkî, Horomî.

Zanebûna zimana derfet dayê ku di salên 1914 û 1916ande, li ba Kazakan, wergerê bike. Erebo Şemo û I. Margulov di bin serokatiya Kurdnas Orbelî de, di sala 1929ande, elifbaya latînî amade kirin.

Di sala 1931ande Erebo Şemo, çû Leningradê û li wê dersên darsa zimane Kurdî da. Di sala 1930ande, xebata berbiçav ji bo rojnama Riya Teze kir. Di heman salê de, sê pirtûkên Şemo hatin weşandin. Emrê Lenîn, Tarîxa Şorişê Octoberê, Kolhoz û kara Wê ji Gundîyan re.

Erebê Şemo, yekemîn romana Kurdî bi navê Şivanê Kurmanca nivîsandîye. Cara ewilî di sala 1935ande, li Yerîwanê hatiye çapkirin. Bi Rûsî, Gurcî, Farisî, Tirkî û Erebi hatiye weşandin. Ji bilî Şivanê Kurmanca Erebo Şemo, sê romanên din jî nivîsandîye: Dimdim 1966, Jiyana Bextewer 1969, Hopo 1969.

BACANA SOR

Bi Îtalî jê re dibêjin “pomma dora”. Navê benedora jî ji wir tê û bi inglîzî jêre dibêjin “tomato”. Navê tematim jî ji wir tê. Ji xwe kurd jî jê re dibêjin “bacanê sor” .Ew jî ji ber ku ew cûreyek ji cûreyên bacana ye, li hinek herêmên Kurdistan jî jê re dibêjin firingî. Cara pêşi li

Amêrîka Başûr çêbû ye û ji wir li cîhanê belav bû ye. Nayê zanîn ku kengî hatiye kedî kirin lê ew li Meksîkayê hatiye kedîkirin .

Di qonaxê pêşîn de zer bû û biçûk bû. Ta dereng kesî nediçand, ji ber ku dihat gotin ku ew ji bo mirovan jahre û ta nîvê sed sala 19 an, ma wilo. Lê piştî wê, dest bi çandiniya wê bû, ji aliyê Amêrîka ve û ji wir ber bi

dûnyayê ve

belav bû. Li gor rêxistina FAO welatên ku bi piranî bacanê sor diçînin Çîn , Amêrîka, Hind , Turkiye , Misir Weke derman ji bo kesên ku qebzî , şekir, nexweşiyên dil bi wan re hebin. Her weha ji bo nexweşiyên rodî û pişikê jî wek derman tê bikaranîn. Ji pelên wê jî ji bo dûrxistina lawir û

mêşan derman tê çêkirin

Ji ber rengê wê yê sor, li dijî nexweşîna penceşêra malzarok , pêşîr, pankreas, pişik, mîdê tê bikar anîn. Bacanê sor ji bo parastina çerm ji tîrêjên rojê pir başe . Bi Vîtamînên (C, A, H,K) û Potasyûm dewlemend e

Din ava Kurdistan de gelek navên wê hene: Bacanê sor, firingî, tomato, sorik, şamik...

HÎRÇ Û KERÊ HAR

Carek ji caran, li daristanê kerekî har hebû. Şevêkê kêfa kerê har li cî bû. Heta destê sibê ziriya û lotik da. Nehişt tu kes li daristanê razê. Hirç jî pir ji dengê kerê har dilteng bû. Ji ber ku xewa wî herimand.

Serê sibê, bi berbangê re, hirç bi hêrs berê xwe da kerê har û jê re got:

--Birakê ker! Tu çewa dikarî xewê li herkesî biherimînî? Li vê daristanê tu ji tu kesî ne mezintirî. Tu ne cinnî ku çî bixwazî karibî bikî. Ma tu cinnî?

Kerê har got: --Erê, ez cin im.

Hirçê matmayî got: --Bi rastî tu cinnî?

Kerê har got: --Ez rast dibêjim, ez cin im.

Hirç got: --Eger tu bi rastî cinnî, baranê bibarîne, ez bibînim.

Kerê har mîst û got: --Binêre waye baran bariya.

Hirç got: --Bila bibe gurmîna taviya û birûskan.

Kerê har got: --Ew jî hêsane.

Heta jê hat kir firfir û hirehir û got: --Dengê gurmînê hat te?

Hirç got: --Erê hat min. Lê divê birûsk jî vedin. An jî ez bawer nakim.

Kerê har got: --Ez karim.

Hirç got: --Ka ez bibînim

Kerê har got: --Divê tu herî paş min. Ez ê nîşanî te bidim bê çewa birûsk vedide.

Hirç got başe û çû paş kerê har. Heya ji kerê hat, zîtikek xwurt avêt. Hirç bi esmana xist. Çaxa ket erdê û ji ser hişê xwe çû. Hebek ma, bi hişê xwe ve hat û ji kerê har re got:

--Bi rastî jî tu cinnî.

Û bi lez reviya. Ji wê rojê bi şûn de, nema wêribû nêzikî kerê har bibe.

Lê gerek nake mirov zêde behsê bike ka piştî ku wî çîroka xwe ya bazariyê ji diya xwe re got, çawa morala wî bi carekê xera bû. Çimkî diya wî pir pir aciz bû û ji Azad re got “ehmeqo, kero, bêaqilo”. Dûre jî dayîka pîr li ser kursiyekê rûnişt û dest bi girînê kir.

Azad, ji ber girîna diya xwe pir xemgîn bû. Îca feqîro bi wê hêrs û xemginiyê, rahişt wê

fasûliyê ji paceyê avêt derve û ew jî giriya.

Dora rojê, Azad beriya diya xwe ji xew şiyar bû û bi lezûbez derket bexçeyê ji bo ku ji diya xwe re li bexçeyê taştê amade bike. Lê belê dema wî gavê xwe avêt derve, şaş û metel ma. Çi ku

ew fasûliya ku kalo dabûyê şîn hatibû û bibû dareke pir mezin. Ew wisa mezin û wisa bilind bibû ku guliyên wê di nav ewran de winda bibû. Azad qet dudilî nekir û hilkişiya ser dara fasûliyê. Îca hilkişiya, hilkişiya, hilkişiyaaa... heta ku ew gihîşt asîmanê. Paşî, ew derket ser ewran û li wir meşiya. Azad piştî meşeke dûr û dirêj gihîşt qesrekê. Di wê qesrê de wekî ku kes nedijiya. Azad çû derî vekir, ket hundir û li nav qesrê ode bi ode geriya. Waw, çiqas delal bû ew der! Hemû bi mobîlya û bi tiştmiştên pir delal hatibûn xemilandin.

Lê belê, bi carekê dêweke mezin derket pêşiya Azad.

Azad qet cesareta xwe winda nekir û ji dêwê re got:

--Rojbaş Xanima delal, ji kerema xwe hûn dikarin piçek xwarinê bidin

min? Ez gelek birçî me. Dêwê got:

--Kurikê delal, tu hatiyî vê derê çi dikî ? Mêrê min hûtek e.

Li şûna ku em xwarinê bidin te, tu ê bibî xwarin ji mêrê min re!

Azad hê bersivek nedabû ku bi carekê dengê ecêb ji derve hat. Gurm ! Gurm! Gurm!

Dêwê got: --Zû xwe li pişt dolabê veşêre, zû.

Azad xwe veşart û dît ku hûtek ket hundir. Di destekî wî de torbeyek, di yê din de jî miyek

hebû. Hûtê qerase torbe avêt goşeyekê û zêrên tê de rijîyan erdê. Piştî jî wî derdora xwe bêhn kir û bi dengê bilind qiriya:

--Bêhna goştê teze tê pozê min!

Dêwê, yanî jina hût lê vegerand got:

--Helbet wê bêhn were. Ew bêhn, bêhna miya di hembêza te de ye. De zû here wê amade bike ji bo ku ez jî wê bipijînim ! Hût bi ya jina xwe kir. Dêwê jî rabû ew mî pijand û danî ber mêrê xwe. Hût xwarina xwe xwar û çû raza. Piştî demeke kurt ji ber xurexura hût dîwarên qesrê hejiyan. Îca Azad jî bi

hêdîka ji cihê xwe derket, ew torbeya zêran avêt ser piştî xwe û bi reverev, çawa hatibû wisa jî vejeriya mala xwe. Di vê navberê de, diya Azad jî li her derê li kurê xwe geriya û ket nav fikaran.

Xwendin çêtire

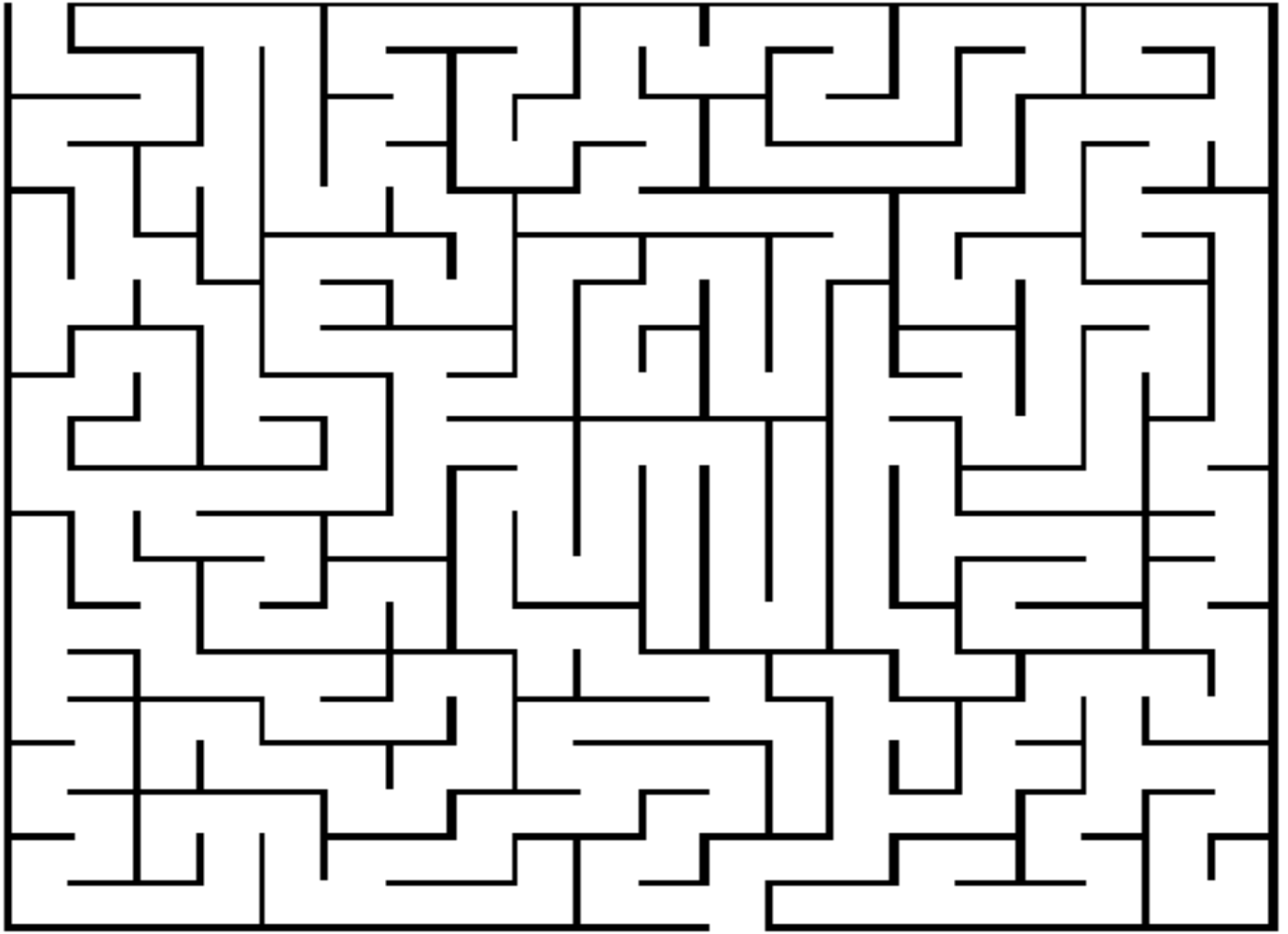

Gelo tu dikarî her 10 cêwaziye di navbera herdû wêneyande bibîne?

despêk

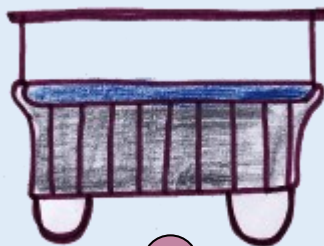

dawî

Lîstika SODOKO ji (36)
 çarqoriziyên biçûk , û şeşên
 mezin pêk tê. ji te tê
 xwestin ku tu çarqorziyên
 vala bi jimaran ji (1) ta (6)
 dagire bê ku tu her
 jimareke ji carekê bêhtir
 bikar bîne ne di çarqorziyên
 biçûk de ne jî di rêzande .

1				3	5
	2	5	4		
5				6	4
	3				2
6			5		
2	5				3

Tu kare her
wêneyekê bighîne
navê wê ??

Sindoq

Dergîş

Lux

Fanos

Sivor

Gwîz û bindeqan berhev dike

Havînê wan binerd dike

Zivistanê wan xweş dixwe

Teriya dirêj li ba dike

Sivora çav delale

Ji min re xweş hevale

Min ew kedî kir

Di mal de xwedî kir

Sivora min delale

Ji min re xweş hevale.

Hûn Karin vê wêneyê rengîn bikin?

Ka em bi hever kar bikin ta em
kovara xwe bi xeml û reng bikin.

Ebdellah Qasim 13sal

Zalva Ekrem 12sal

Rûlav Xalid 13sal

Cemîl Ebdellah 13sal

Yara Hesen 13sal

Rok Hemê 12sal

Rama Ebdo 10 sal

Barîn Drê'î 13sal

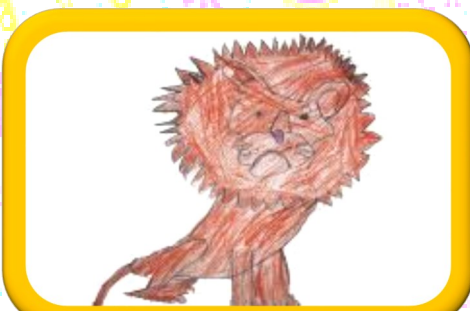
Zavê Ekrem

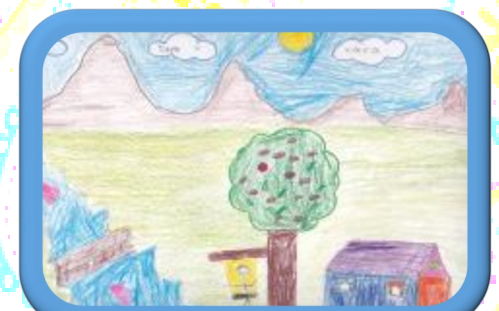
Larîsa Henê 12sal

Rotînda Hesen 12sal

Elend Ûcê 7sal

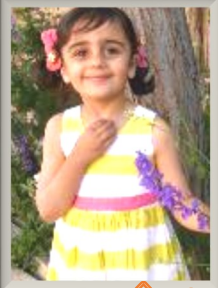
Yara Ûcê 9sal

Hevend Xoce

Arîn, Elend, Yara Ücê

Dana Ücê

Hêwa Xoce

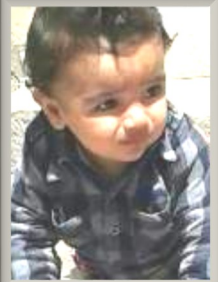
Îvlîn Pîran

Sema - Lorîn Xelîl

Hêlîn Selah

Mîtan Qîço

Aran welîd

Hêvî - Lorîn Hiso

Ava Xessan

Hêvî Qîço

Saman Ebdulezîz

Lava Ehmed

Saya Xessan